

האבות קיימו את כל התורה !?
(על נזיד עדישים ועירובי תבשילין)
הרב מואיז נבון

בראשית פרק כו

(א) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּשְׁעַב הָרָעַב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בַיָּמֵי אַבְרָהָם וַיִּלְכָּד יִצְחָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גֶּרְרָה : (ב) וַיֵּרָא אֵלָיו יְקֹזֵק וַיֹּאמֶר אֵל תֵּרַד מִצְרַיִמָּה שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹדִי : (ג) גֹּוֹר בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאֶבְרַכְךָ כִּי לֹךְ וְלֹרְעֶךָ אֶתְּךָ אֶת כָּל הָאֶרֶצַת הָאֵל וְהִקְמַתִי אֶת הַשְּׁבַע אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ : (ד) וְהִרְבִּיתִי אֶת זְרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנָתַתִּי לְזְרַעְךָ אֶת כָּל הָאֶרֶצַת הָאֵל וְהִתְבָּרַכְוּ בְּזְרַעְךָ כָּל גֹּוֵי הָאֶרֶץ : (ה) עֵקֶב אֲשֶׁר [1] שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר [2] מִשְׁמַרְתִּי [3] מִצְוֹתַי [4] חֲקוּתַי [5] וְתוֹרָתִי :

יומא כח:ב [עם תרגום]

אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, שנאמר +בראשית כו+ עקב אשר שמע אברהם בקלי וגו'. אמר ליה רב שימי בר חייה לרב: [אבל למה לא להגיד שקיים רק] שבע מצות! [כי הוא קיים גם] מילה. [אז תגיד] שבע מצות ומילה! אמר ליה: אם כן "מצותי ותורתיי" למה לי? אמר (רב) +[רבא]+ ואיתימא רב אשי: קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין [שאינו הלכה למשה מסיני, אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן – רש"י], שנאמר "תורתיי" - אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

תורה תמימה הערות בראשית פרק כו הערה ג

נראה דר"ל דבשלמא אם נימא שקיים כל התורה שפיר האריך בלשון מצותי ותורותי, להורות זה גופא שקיים כל התורה, ..., אבל אם קאי רק על שבע מצות לא הו"ל להאריך ככה בלשונות כפולות, ודי הי' לכתוב וישמור משמרתי וחקותי, והוי קאי משמרתי על השבע מצות שהן בכלל משמרת לישוב וקיום העולם, ..., וחקותי על מילה שהיא מצוה חוקית שלא נבין טעמה ...:

אליהו רבה (איש שלום) פרשה ז

... אברהם קיים מה שכתוב בתורה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי (שם /בראשית/ כ"ו ה'), יצחק קיים מה שכתוב בתורה, הושלך לפני אביו כשה לטבח, יעקב קיים מה שכתוב בתורה, שנאמר ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם וגו' (שם /בראשית/ ל"ה ד'), יהודה קיים מה שכתוב בתורה, בא אל אשת אחיך ויבם אותה (שם /בראשית/ ל"ח ח'), יוסף קיים את כל התורה כולה, כבוד את אביך, לא תרצח [לא תנאף], לא תגנוב, לא תענה, לא תחמוד, תורה לא ניתנה להן והן עשו אותה מאלהן ...

רש"י בראשית פרק כו פסוק ה

שמע אברהם בקולי - כשנסיתי אותו: וישמר משמרתי - גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושבות לשבת: מצותי - דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים: חקותי - דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו: ותורתי - להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני:

~ קשויות ~

רמב"ן בראשית פרשת תולדת פרק כו פסוק ה

[מצטט את רש"י] ואם כן יהיה כל זה בנוי על דעת שהיה אברהם מקיים ומשמר את התורה עד שלא נתנה, וכך אמרו (ב"ר צד ג) בפסוק ויתן להם יוסף עגלות (להלן מה כא), שפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה שהיה עוסק בתורה כשם שהיו אבותיו, ועד עכשו לא נתנה תורה, והרי כתוב וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי. ושם אמרו שהיה משמר אפילו דקדוקי תורה והיה מלמד לבניו וכו': ויש לשאול, אם כן איך הקים יעקב מצבה (להלן כח יח) ונשא שתי אחיות, וכדעת רבותינו (ב"ר עד יא) ארבע, ועמרם נשא דודתו (שמות ו כ), ומשה רבינו הקים שתי עשרה מצבה (שם כד ד), והאיך אפשר שיהיו נוהגים היתר בתורה במה שאסר אברהם אביהם על עצמו ... והנראה אלי מדעת רבותינו שלמד אברהם אבינו התורה כלה ברוח הקדש ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה, ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, וכן עמרם, כי המצות משפט אלהי הארץ הן, אף על פי שהוזהרנו בחובת הגוף בכל מקום (קדושין לו ב). ...

דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק לו:לה

ד' יהודה מדאמרין קיים א"א אפילו ערובי תבשילין גם מצות יבום היו מקיימין כדכתיב בא אל אשת אחיך ויבם אותה וא"כ האיך השבטים נשאו אחיותיהם וגם יעקב

היאך נשא שתי אחיות בחייהן. וי"ל כי מאחר שלא נצטוו על התורה אף על פי שידועה ברוח הקדש מה שהיו רוצין היו מקיימין ומה שהיו רוצין היו מניחין. והא דאמרינן בערבי פסחים שבסעודה של צדיקים לעתיד לבא נותנים כוס של ברכה לברך ליעקב והוא אומר לא אברך מפני שנשאתי שתי אחיות בחייהן אלמא דשלא כהוגן עשה. א"ל דמ"מ הואיל ועתידיה תורה איכא קצת עונש בדבר ואפ"ה נשאן אף על גב דאיכא קצת עונש לפי שלא היה רוצה אלא מן הצדקניות ולא מצא בדור צדקניות כמותן וגם אחת מהן לא היתה יכולה להוליד לבדה כל השנים עשר שבטים :

אור החיים בראשית פרק מט פסוק ג

והנכון בעיני הוא כי האבות קבלו התורה משם שקבל מנח שקבל מחנוך **שקבל מאדם הראשון**. אשר למדה מפי הגבורה דכתיב אז ראה וגו' ויאמר לאדם, ... אך לא נצטוה אלא על ז' מצות שאם יעבור עליהם יהרג אבל שאר התורה קרוב לשכר אם יעשה ורחוק מן ההפסד אם לא יקיים, ... , והאבות לצד חביבותם בה' וחשקם באושר עליון קיימו הכל כאומרו (כ"ו ה') עקב אשר שמע וגו', ... , אבל במקום שהיו רואים תועלת דבר ההצלחה להם כמו שתאמר יעקב כשהרגיש בהצלחתו בנישואי שתי האחיות העלים עין מריוח הנמשך מקיום המצוה ההוא כיון שאין לו עונש אם לא יקיימנה כל עוד שלא נתנה תורה, ומה גם אם נאמר שהיו עושים על פי הדיבור כי האבות נביאים היו וה' אמר להם לעשות כן, ודבר זה דומה למה שכתב רמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ט) כי נביא שאמר לעבור על איסור מאיסורי התורה לפי שעה שומעין לו כאלהיו בהר הכרמל וגו' ...

גור אריה (בר' מו:י)

... כמו שיהיו יודעים לקיים התורה ברוח הקודש יודעים גם כן להתיר ברוח הקודש...

מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף כח עמוד ב

... וה"נ ברחל ולא איכא למימר כיון שנשא רחל בהיתר דרחל נתקדשה לו בעבודת שבעה שנים ולא נשאה בערמת לבן אותו לא הוציא שוב אחת מהן משום שהוא דבר שעתידיה תורה ליאסר כיון דלא היה מצווה אז ... :

נפש החיים, א:כא

... קים אברהם אבינו את כל התורה ... לא שהיו מצווים ועושים ע"פ הדין ... רק מצד השגתם בטוהר שכלם התקונים הנוראים הנעשים בכל מצווה וכוחות העליונים והתחתונים ... [כגון אם ילבש בגד בן ד' כנפות – תיקונים הגדולים אשר יעשה בעולמות אם יעשה להם ציצית ... – ר' רובין].

ועל דרך הפשט נאמר שיהא **משמרת** - אמונת האלהות שהאמין בשם המיוחד ושומר משמרת זו בלבו, וחלק בה על עובדי העבודה זרה, וקרא בשם ה' להשיב רבים לעבודתו. **מצותי** - ככל אשר צוהו ב"לך לד" מארצך, ועולת בנו, וגרישת האמה ואת בנה. **חקותי** - ללכת בדרכי השם להיות חנון ורחום ועושה צדקה ומשפט ולצות את בניו ואת ביתו בהם. **ותורותי** - המילה בעצמו ובניו ועבדיו ומצות בני נח כלן, שהן תורה להם :

~ פשטנים ~

ותורתי	חקותי	מצותי	וישמר משמרת	שמע בקולי	רש"י
<u>להביא תורה שבעל פה. הלכה למשה מסיני:</u>	דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם כגון <u>אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו</u>	דברים שאילו לא נכתבו ראויין הם להצטוות כגון <u>גזל ושפיכות דמים</u>	<u>גזרות להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושבות לשבת</u>	כשנסיתי אותו	רש"י
לפי עיקר פשוטו <u>כל המצות הנכרות</u> כגון גזל ועריות וחימוד ודינין והכנסת אורחים, כלם היו נוהגין קודם מתן תורה אלא שנתחדשו ונתפרשו לישראל וכתרו ברית לקיימן :	הם <u>חוקות השם שילך האדם אחרי מעשיו</u> כאשר אפרש בפסוק שעטנז (ויקרא יט, יט), ואלה החוקות נטועות בלב,	כגון מצות שמונה ימים דכת' "כאשר ציוה אותו אלהים":	כגון מילה דכת' "בה ואתה את בריתי תשמור":	על העקידה דכת' "עקב אשר שמעת בקולי":	רשב"ם
שם עצמו, ובניו ועבדיו, ובפסוק והתורה והמצוה (שמות כד, יב) אבארם היטיב:	<u>הם חוקות השם שילך האדם אחרי מעשיו</u> כאשר אפרש בפסוק שעטנז (ויקרא יט, יט), ואלה החוקות נטועות בלב,	לך לך (ברא' יב, א), גם קח נא את בנך (ברא' כב, כב).	שם כלל כל מה שהוא חייב לשמור [3] ממצות [4] וחוקים [5] ותורות.	[הקדמה כללית]	אבן עזרא
<u>המילה בעצמו ובניו ועבדיו ומצות בני נח כלן, שהן תורה להם:</u>	<u>ללכת בדרכי השם להיות חנון ורחום ועושה צדקה ומשפט ולצות את בניו ואת ביתו בהם.</u>	ככל אשר צוהו בלך לך מארצך ועולת בנו, וגרישת האמה ואת בנה	<u>אמונת האלהות</u> שהאמין בשם המיוחד ושומר משמרת זו בלבו, ...	[הקדמה כללית]	רמב"ן ועל דרך הפשט
		שנצטוו בני נח, ויבכו ה'ה נאה דורש ונאה מקים פמופת לרבים.	עשה תמיד המשמרת המיוחדת לי, שהיא לגמל חסד, ...	בכל אשר צויתיו	ספורנו

נתיבות שלום, רבי שלום נח ברזובסקי [אוג' 8, 1911-אוג' 8, 2000] (בראשית, אקדמות מילין [ג])
"קיים אברהם אבינו ע"ה את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, מהיכן ידע את התורה ומצוה אם עדיין לא ניתנה, ואמנם אפשר ליישב שהיה זה ברוח הקודש, אך **לאמיתו של דבר** הענין מבואר היטב ע"פ משמעות הכתוב "ועשית הישר והטוב בעיני ה'..."

ר' אברהם בן הרמב"ם [1186-1237] (בר' לה: ד)
... ולפי שהתאימו מעשי מצות אלה ע"י האבות ע"ה למצות התורה עם אמונתם באחדות הבורא והרחקתם את השיתוף [נוצרות(?)], והעבודה והיראה והאהבה שהן עיקרי האמונה בתורה ושורשיה אמרו (החכמים ז"ל) בהם כי הם קיימו כל תורה כולה לא ששמרו את השבת או אכלו מצה בפסח כמו שיעלה על הדעת, וכבר ביארתי זה ב(ספר) "אלכפאיה".

ר' עמיטל (שיחת ויגש)
[האבות לא קיימו את המצוות כמו שאנו מקיימים אותן. הם לא הניחו תפילין ולא נענעו לולב אלא הם הבינו והעריכו המסרים מאחורי כל המצוות].

~ רש"י והברית ~

בראשית פרק כו
(א) ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גרה: (ב) וירא אליו יקוק ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך: (ג) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ובארץ פי לך ולזרעך אתו את כל הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך: (ד) והרביתי את זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כל הארצות האל והתברכו בזרעך כל גויי הארץ: (ה) **עקב אשר [1] שמע אברהם בקולי וישמר [2] משמרתי [3] מצותי [4] חקותי [5] ותורתי:**

מדרש אגדה (בובר) דברים פרק ז סימן יב
והיה עקב תשמעון את המשפטים.
דברים פרק ז (יא) ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם: פ
דברים פרק ז (יב) והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יקוק אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך: (יג) ואהבך וברכך והרבה וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך:
משפטים שמשלך אותם אחר עקיבו - אם תשמעו אותם הדברים ותזהרו בהם הקדוש ברוך הוא ישמור לך הברית והחסד אשר נשבע לאבותיך, שכן מצונו באברהם עקב אשר אברהם (בראשית כו ה), נשבע לו הקדוש ברוך הוא שיתן לו את הארץ, וירבה את זרעו, ויתברכו בזרעו כל גויי הארץ, וכן אתה מוצא שכל הברכות שאמר ליצחק בעבור עקב שמר אברהם:

רש"י דברים פרק ז פסוק יב
(יב) והיה עקב תשמעון - אם המצות הקלות שאדם דש בעקביו תשמעון:

רמב"ן דברים פרשת עקב פרק ז פסוק יב
(יב) טעם עקב - כמו בעבור, וכן עקב אשר שמע אברהם בקולי (בראשית כו ה).

אבן עזרא דברים פרשת עקב פרק ז פסוק יב
וטעם הפסוק הראשון שומר הברית, ששמר ברית אברהם. ואתם, אם תהיו מאוהביו, ישמור עוד הברית: